

Elektra: Şiddete karşı şiddet, riskli adalet

Arş. Gör. Büşra Erdurucan
İKÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

2016 yılında *Room* filmindeki rolüyle En İyi Kadın Oyuncu Oscar ödülünü almış olan Brie Larson'ın başrolde oynadığı, Sofokles tarafından yazılan, Daniel Fish tarafından yönetilen *Elektra* oyunu, bir süre önce Şehir Tiyatroları prodüksiyonu üzerine yazmış olduğum *İfigenya*'nın devamında yaşananları anlatıyor. Agamemnon, kızı İfigenya'yı kurban ettikten sonra eşi Klitemnestra tarafından öldürülür. *Elektra* oyununda ise İfigenya'nın kız kardeşi Elektra babası için adalet arayışına girer ve intikam almak ister.

Brie Larson oyunla ilgili verdiği röportajlarda karakterin sınır tanınaması, sisteme ve ona ne yapması gerektiğini söyleyenlere baş kaldırması gibi özelliklerinin altını çizer. Elektra devamlı elindeki mikrofona konuşur, bu da kendisine sesini duyurmak için bir alan açıldığına işaret eder. Oyundaki koro kadın şarkıcılardan oluşur. Akapella söyledikleri şarkılarla kendilerini ifade ederler. Arifa Akbar *The Guardian*'da yayınlanan eleştirisinde sesin Elektra'nın silahı olduğunu belirtir ve karakterin "no" kelimesini defaatle melodik bir şekilde yüksek tonda söylemesini güç gösterisi olarak yorumlar. Akbar, aynı zamanda koronun şarkı söylemesiyle kelimelerin ahengine yapılan vurgu sayesinde oyunu müzikalitenin domine ettiğini yazmaktadır. Elektra'nın babasının ve Orestes'in adı her geçtiğinde kullanılan ses efektleri ve yapılan jestler de oyunda seslerin karakter için önemli kişilere dikkat çekmek için de kullanıldığını gösterir.

Başkaldıran kadın

Prodüksiyon geçmiş ve bugünü hem ayırır hem bir araya getirir. Koronun, Klitemnestra'nın, Chrysotemis'in ve Aegisthus'un kıyafetleri Antik Yunan geleneklerine uygunken, Elektra'nın ve Orestes'in kıyafetleri modern. Bu şekilde kimin sistemin içinde olduğunu ve kimin adalet arayışında şiddete başvurup aksiyon alacağını altı çizilmiş olur. Elektra'nın saçları kazınmıştır ve bol kot pantolon, spor ayakkabı ve Bikini Kill adlı punk rock grubunun tişörtünü giyer. Bikini Kill grubu, punk müziğin doğası gereği, sisteme karşı çıkan şarkı sözlerine ve görece sert bir müzikal alt yapıya sahiptir. Kadınlardan oluşan bu müzik grubu, "Rebel Girl" isimli şarkılarında başkaldıran kadın kimliğini devrim-

le özdeşleştirir. Bu yakıştırma Elektra'nın karakterine de uyarlanabilir. Farklı zaman dilimlerine yapılan bu referanslar tuhaf durmaz, çünkü hem geçmişten gelen bir karakteri bugünün bağlamında anlama fırsatımız olur hem de oyunun ortaya attığı sorular günümüzde de yankı uyandırabilir.

Oyunda beni en çok etkileyen söz "Oh, my friends, / in times like these, / self-control has no meaning" (s. 102) oldu. "No" kelimesinin Elektra tarafından yine müzikal tonda söylendiği bu alıntı "Ah, dostlarım, / böyle zamanlarda / kendini kontrol etmenin bir anlamı yoktur" olarak çevrilebilir. Elektra'nın intikam isteği ve babasına duyduğu özlem duygusu öyle yoğundur ki, toplumun ahlaki ve değer yargılarını hiçe saymakla be-

raber onu iyi ve erdemli bir insan yapacak özellikleri ön plana çıkarmasını sağlayacak otokontrolünden de vazgeçer. Karakterin adalet arayışında kaybedecek hiçbir şeyi kalmamıştır. Elektra'nın kız kardeşi Chrysotemis (Marième Diouf), koro gibi, Elektra'yı intikam isteğinden geri döndürmeye çalışır ve yas tutmaya devam ederse ailesinin Elektra'yı bir odaya kapatmayı planladığını iletir. Klitemnestra (Stockard Channing) kendi doğurmuş olduğu için daha özel bir ebeveynlik bağı kurduğunu söylediği çocuğunun intikamını almak için Agamemnon'u öldürmekte haklı olduğunu savunur. Aslında o da Elektra ile benzer süreçlerden geçmiş ve benzer duyguları yaşamıştır. Chrysotemis ise Elektra'nın intikam planına dahil olma teklifini reddeder ve adaleti sağlamanın bazen çok büyük bir risk olabileceğini söyler. Bu cevap adaletsizlik, haksızlık, suç, şiddet karşısında sustuğumuz zamanları hatırlatır. Adalet ile bir şeyleri

Başrolde ünlü bir oyuncuyu izlemenin cazibesini bir kenara bırakırsak, çağdaş tiyatro ile antik tiyatro geleneklerini bir araya getirmesiyle başarılı ve düşündürten bir yapım Elektra.

kaybetmeyi riske atmak arasında kalmanın ve aslında bazı şeyler karşısında güçsüzlüğümüzü kabullenmenin ne kadar zor bir pozisyon olduğunu bildiğimizden karakteri anlasak da bir şeyler içimize sinmez.

Aslında Klitemnestra'nın ölmesini de istemeyiz. Belki Elektra'nın tepkisi doğrudan kendisine uygulanan bir şiddete karşı olmadığından veya ortada bir motivasyon olduğundan... Tam olarak destekleyeceğimiz ve sempati duyacağımız bir karakter yoktur. Her bir karakter adaletle karşı farklı yaklaşımları temsil eder: Klitemnestra, Elektra ve Orestes ipleri kendi eline alıp intikam yoluyla bireysel adalet sağlamaktan yanayken, Chrysotemis bunun sonuçlarına katlanmak istemez. Oyunun neredeyse tamamı sahnede dönen zemin üzerinde geçer ve bu, oyunun şiddete verilen tepkilere karşı keskin bir ahlaki yargı sunmamasını temsil eder. Hiçbir karakterin üzerinde durduğu zemin sabit değildir, dolayısıyla savunduğu fikirler tam olarak doğru veya yanlış değildir. Sonlara doğru fıkkırtılan siyah boya hem sahneyi hem karakterleri lekeler. Kimse tam anlamıyla masum değildir. Orestes'in dönüşüyle birlikte Klitemnestra ve eşi Aegisthus ölür. Cinayet sahnesi açıkça gösterilmez ancak o anlara vahşet dolu bir haber metnini okuyan spikerin sesi eşlik eder. Aynı metin birkaç defa tekrarlanır. Ufak tefek cinayetlerin daha büyük bir şiddetin uzantısı olduğu vurgulanır. İntikam yoluyla kişisel tanımlamalara göre adaleti sağlamak da izleyiciye çekici gelmez.

Premiyer haftasında Londra'nın farklı köşelerinde oyunla ilgili referanslar bulmak ilginçti. "Brie Larson is Elektra" sloganlı posterler dışında oyundan alınan cümlelerin bulunduğu sticker'lara da beklenmedik bir şekilde şehrin herhangi bir yerinde rastlamak mümkündü. Nick Hern Books, Anne Carson'ın çevirdiği metni kapağında Brie Larson ile yayınladı. Ancak tüm bunları ve başrolde ünlü bir oyuncuyu izlemenin cazibesini bir kenara bırakırsak, çağdaş tiyatro ile antik tiyatro geleneklerini bir araya getirmesiyle başarılı ve düşündürten bir yapım *Elektra*.

Referanslar

Akbar, A. (2025, 5 Şubat) Elektra review – Brie Larson makes a fearless West End debut in punk tragedy. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/stage/2025/feb/05/elektra-review-duke-of-yorks-theatre-london-brie-larson-daniel-fish>

Sofokles. (2009). Elektra. Anne Carson (Çev.), *An Oresteia: Agamemnon by Aiskhylos, Elektra by Sophokles, Orestes by Euripides* içinde (ss. 85-174). Faber and Faber.